

formâ contrahere, ita ut matrimonium civile non induceret hanc censuram, visum erat non sine probabili ratione Commentatori Reatino n. 149 et cl. D. Kohn in libell. period. *Archiv für kath. Kirchenr.* vol. 41 pag. 390 etc. Verum S. Officium 22. Dec. 1880 decreto suo alteram sententiam tenendam esse decrevit, nimirum excommunicationem incurri per attentatum matrimonium etiam mere civile: v. idem *Archiv* t. 46 pag. 26.

Multo minus admittere possum, quod Commentat. Reat. et post eum Ballerini addit, excommunicationem ne tum quidem incurri, si praeter impedimentum voti seu ordinis aliud quoque impedimentum dirimens, ut consanguinitatis, affinitatis etc., adsit. Id ex se plane incredibile videtur, atque frustra invocatur auctoritas Sanchez *de matrim.* l. 7. d. 48 n. 14, quippe qui nihil in hunc finem dicat, sed tantum moneat, excommunicationem Clementinam non incurri ab iis, qui cum impedimentis publicae honestatis, cognationis legalis matrimonium attentent, quod haec impedimenta neque affinitas neque consanguinitas sint. Et revera, qui antiquitus cum impedimento et consanguinitatis et sacri ordinis matrimonium attentasset, in duplicem excommunicationem incidisset; nam excommunicatio statuitur contra eos, qui in gradibus prohibitis aut cum voto solemniter contrahant: unâ nunc sublata etiam in eo, qui duplex crimen committat, altera sane contra eum manet.

2. „*Praesumentes*“ — quapropter quaelibet ignorantia juris vel facti, etiam crassa et supina, ab ecclesiastica poena excusat.

3. „*Post votum solemne*“ — quare religiosus solummodo simplici voto castitatis ligatus, vel in religiosam congregationem, quae ordinis stricte dicti formam non habeat, aggregatus, nisi sacros ordines jam susceperit, non incurrit censuram per matrimonium sacrilege sive contractum sive attentatum. — Dico: sive contractum, sive attentatum. Nam religiosus Societatis Jesu, etsi sola simplicia vota emisit, matrimonium tantummodo attentare potest, contrahere non potest: reliqui religiosi valide contrahere possunt.

NB. Hunc casum ex natura sua ad externum forum spectare facile patet; imo in Clem. (l. 4 cap. unic.) praecipitur, ut Episcopi eos, quos matrimonium sic contraxisse compererint, publice denunciari et vitari faciant, donec ad meliorem frugem sese receperint.

§ 2.

970 „*Procurantes abortum, effectu secuto.*“

1. „*Procurantes*“. Probabiliter etiamnunc eximi potest ipsa mater, quae in se abortum faciat. Nam ex antiquis Bullis matres ipsae clare distinguebantur a „*procurantibus abortum*“, neque in eadem poena cum reliquis involvebantur: quae lex id effecit, ut „*procurantes abortum*“ quodammodo terminus technicus evaserit, qui *reliquos praeter matrem* significet, qui sensus in hac § eo magis sumi potest, quod intentio Pii IX. fuerit excommunicationes potius restringere, quam augere.

2. „*Procurantes*“ igitur dicuntur ii, qui sive per se, sive per alios (mandato, jussione) *studiose* seu *ex industria* (directa voluntate) causam foetum ejicientem ponunt, sive medicamento, sive percussione, compressione etc.

Quare non comprehenduntur: 1) qui praevidentes quidem, sed non intendentes actionem foetûs laedentem — etsi cum peccato — ponunt; 2) qui solummodo cooperantur, e. g. qui solummodo suadet, qui medicamentum vendit, qui jussus illud praeparat etc. Cf. Comment. Reat.

3. „*Effectu secuto.*“ Hinc 1) nemo amplius praetextu foetûs nondum animati ab excommunicatione excusatur, quia nulla admittitur distinctio; 2) censuram non incurrit, qui causam abortûs posuit, si effectus uterque secutus non est. Verum si dubium est seu potius ignorantia effectûs secuti, haec a censura non excusat, quando re ipsa effectus secutus est.

§ 3.

„*Literis Apostolicis falsis scienter utentes, vel crimini in ea re cooperantes.*“

Haec censura complementum est ad cap. I § 9: ubi vidimus, eum nondum excommunicatione papali teneri, qui literas falsas integre confecerit: verum hic quoque post usum illarum literarum huic censurae subjacet.

Falsae literae sunt sive *falsificatae* (quod crimen, ut supra expositum est, saepe severius punitur), sive *falso confectae vel publicatae*. — Igitur post usum talium literarum quomodolibet falsarum excommunicationi Ordinario reservatae subjacent:

1) utentes, i. e. exhibentes, ut effectum habeant; 2) conficientes; 3) cooperantes in falsificatione sive verarum literarum Apostolicarum — principales auctores in hac causa gravius puniuntur —, sive confictarum; 4) mandantes, consulentes, quatenus in usum falsarum literarum efficacem concursus praestitisse dicendi sunt.

Caput IV. seu Series IV.

Excommunicationes latae sententiae nemini reservatae constitutae sunt in:

§ 1.

„*Mandantes seu cogentes tradi ecclesiasticae sepulturae haereticos notorios, aut nominatim excommunicatos vel interdictos.*“

1. Ex antiquo jure „*ecclesiasticae sepulturae tradere*“, si confers Clem. l. 3 tit. 7 c. cum Decretal. l. 5 tit. 2 c. 2 in 6., ita concepitur, ut sit *sepelire in loco sacro*, coemeteriis aliisve locis sacris et benedictis, quae pro sepultura fidelium deserviunt aut servire possunt. — Quare solum *ritum* sacrum adhiberi, satis non est, ut habeatur materia, circa quam haec excommunicatio versetur; sed neque requiritur, ut ritus aliquis sacer addatur, quando sepultura fit in loco sacro.

2. Antiquum jus (secundum ll. cc.) ita temperatum est, ut nunc soli illi excommunicationem hanc incurrant, qui ad sepulturam cogunt, seu ut ea fiat mandant.

De clericis, qui sepeliunt, vide supra n. 965 et infra de interdicto n. 995.

3. Qui nominatim excommunicati vel interdicti sint, per se intelligitur. Notorios haereticos intellige tum eos, qui publice haeresis crimen commiserunt, tum eos, qui sectae acatholicae adhaerent, etsi per nativitatem et educationem ei adjuncti sunt atque in bona fide existunt: nam hi in foro externo, maxime quoad sepulturam, pro haereticis habentur.

§ 2.

973 „Laedentes aut perterrefacientes Inquisitores, denuntiantes, testes, aliosve ministros S. Officii, ejusque sacri tribunalis scripturas diripientes aut comburentes, vel praedictis quibuslibet auxilium, consilium, favorem praestantes.“

Series harum actionum, quae exercentur contra S. Inquisitionem aut eos, qui apud Inquisitionem egerunt, ex ipsa lectione patet. Comprehenduntur et principaliter agentes et quilibet cooperantes. Solummodo vox „diripere“ difficultatem parere posse videtur. Verum opinor, non esse „auferre“, sed „destruere“ sive lacerando, sive comburendo.

§ 3.

974 „Alienantes et recipere praesumentes bona ecclesiastica absque beneplacito Apostolico, ad formam Extravagantis „Ambitiosae de reb. eccles. non alienandis.“

1. Bona ecclesiastica sunt bona, quae sive ad ecclesias, monasteria, sive ad beneficia, sive ad quamlibet causam vel locum pium auctoritate ecclesiastica constitutum pertinent, seu quaelibet bona, quae sint sub dominio personae juridicae ab Ecclesia constitutae, vel quorum administratio ecclesiasticae auctoritati subsit.

2. Alienatio et vicissim receptio: 1) intelligitur ea, quae alioqui formam validam habet, ita ut solummodo haec prohibitio sive licitati sive valori obstet; 2) sumitur autem *lato sensu*, sc. pro venditione, locatione, emphyteusi, infeudatione, hypothecatione.

3. Permittitur vero: 1) emphyteusis eorum bonorum, quae ab antiquo in emphyteusim dari solita sunt; 2) venditio mobilium non pretiosorum (i. e. non magni valoris); 3) imo si agitur de religiosis exemptis, etiam *immobilia modici valoris* sine alia licentia vendi possunt (pro non-exemptis, et pro monialibus licentia Episcopi tunc requiritur et sufficit): modici valoris pro hodierna pecuniae conditione videtur certo esse summa 500 franc. vel etiam major (olim 29. Nov. 1613 S. Congr. exigui valoris esse dixit, quod pluris 25 aureis non aestimetur: quod aequivalet circiter 220 fr.; vide Comm. Reat. et Thesaur.); 3) locatio „ad breve tempus“, saltem ad *triennium*; 4) venditio fructuum, qui servari non possint; 5) dispositio, etiam venditio, in evidentem utilitatem ecclesiae seu loci pii, quando negotium moram non patitur.

Alias igitur licentia S. Sedis accedere debet: nisi speciale privilegium exstet, quod etiamnunc vigeat.

4. Personae, quae puniuntur propter illegitimam illam dispositionem, sunt: 1) ii, qui bona illa ecclesiastica ex officio administrant; 2) qui cum illis contrahunt. Verum id locum habet universim quidem de recipientibus, de alienantibus solummodo, *si sunt Abbate vel Episcopo inferiores*: ita ex probabili interpretatione Constit. „Ambitiosae“ Castropal. de cens. in hunc artic. sc. disp. 3 p. 35 n. 4 et tract. 12 de relig. p. ult. § 2. Cf. etiam Comment. Reatin., qui monet, recipientes excusari ignorantia etiam crassa, alienantes vero non ita.

§ 4.

„Negligentes sive culpabiliter omittentes denuntiare infra 975 mensem confessarios sive sacerdotes, a quibus sollicitati fuerint ad turpia in quibuslibet casibus expressis a Praedecess. Nostris Greg. XV. Constit. „Universi“ 20. Aug. 1622 et Bened. XIV. Constit. „Sacram. Poenitentiae“ 1. Jun. 1741.“

I. Materia seu res, quae denuntiari debet.

1. *In se*: Sollicitatio ad turpia, eaque late accepta, si modo est certa et graviter culpabilis (vel propter vehementia indicia pro tali haberi debet) — sc.: formalis sollicitatio, quilibet tractatus turpis, sermo obscenus, vel actio obscena, imo consensus externus in sollicitationem a poenitente factam.

2. *Quoad circumstantias*: sive haec fiunt *in actu sacramentalis confessionis*; sive *immediate ante* (sc. si poenitens jam genuflectit); sive *immediate post* (non interjecto negotio prorsus alieno); sive *occasione confessionis* (vid. quando fit invitatio ad confessionem excipiendam ex parte poenitentis; aut si *in confessione*, sive *immediate ante* sive *post*, initium sollicitationis fit, quae postea completur, v. g. si dantur literae sollicitantes, vel si fit interrogatio de habitatione et postea sequitur sollicitatio domi, etc.); sive *praetextu confessionis* (ut si confessarius fecte invitatur poenitentem ad confessionem); sive in confessionali, aut in loco ad confessiones destinato, aut electo, ibidem simulantes confessionem audire, seu *cum simulatione confessionis* sive fit in confessionali, sive in alio loco, quo confessiones excipi solent, sive in loco, qui per accidens pro hoc casu ad confessionem electus est (quae quidem simulatio in confessionali longe facilius aderit, quam in aliis locis praecipue ex se non destinatis ad confessionem)¹.

¹ Verba Benedicti XIV. haec sunt: „Sacerdotes tam saeculares, quam regulares quomodolibet exemptos . . . cujuscunque dignitatis et praeceminentiae . . . qui aliquem poenitentem, quaecunque persona illa sit, vel in actu sacramentalis confessionis, vel ante, vel immediate post, vel occasione, aut praetextu confessionis, vel etiam extra occasionem confessionis in confessionali, sive in alio loco ad confessiones audiendas destinato, aut electo simulatione audiendi ibidem confessionem ad inhonesta et turpia sollicitare, vel provocare, sive verbis, sive signis, sive nutibus, sive tactu, sive per scripturam aut tunc aut postea legendam tentaverint, aut cum iis illicitos et inhonestos sermones vel tractatus temerario ausu habuerint.“

Gregorius XV. fere eodem modo dixerat: „Omnes . . . sacerdotes . . . qui personas, quaecunque illae sint, ad inhonesta sive inter se, sive cum aliis quomodolibet perpetranda in actu sacramentalis confessionis, sive ante vel post immediate, seu occasione, vel praetextu confessionis, . . . etiam confessione non secuta, sive extra confessionis occasionem in confessionario aut in loco quocunque, ubi confessiones audiuntur, seu ad confessionem audiendam electo, simulantes ibidem confessiones audire, sollicitare vel provocare tentaverint, aut cum eis illicitos et inhonestos sermones sive tractatus habuerint.“

Decreta vero S. Inquisitionis in Bulla Ben. XIV. denuo solemniter confirmata haec sunt:

1. An sit denuntiandus confessarius, qui dat poenitenti chartam in confessione postea domi legendam, in qua ad venerem sollicitabat? R. Affirmative.

2. An confessarius consentiens sollicitationi, sed statim desistens de illa turpi materia loqui, differendo illius complementum ad aliud tempus et non praebendo absolutionem poenitenti, incidat in poenas contentas in Bulla Gregorii, et sit denuntiandus? R. Affirmative, rejecta opinione contraria ut non-probabili.

976 Dubia quaedam: 1. *Occasione confessionis* putant multi sollicitationem fieri, si confessarius ex auditis in confessione ansam sumat, poenitentem postea invisendi et sollicitandi. Verum id alii negant, quum sollicitatio non fiat occasione *confessionis* sacramentalis, sed occasione *notitiae sacramentalis*: v. Comment. Reat.; cui eo magis practice assentior, quia in tali casu denuntiatio vix sine propria poenitentis diffamatione fieri potest. Confessarius autem gravissime contra sacramentum peccaret, abutendo et violando sacramentale sigillum.

2. Si quis petit confiteri non statim, sed postea v. g. postero die, alii putant, confessarium, qui statim sollicitet, denuntiandum esse vi clausulae „*occasione confessionis*“: v. S. Alph., Mazzotta etc. At aliis id non probatur. Et revera *occasione* confessionis non est, nisi aut poenitens petat statim confiteri, aut confessarius postea statuta hora et loco accedat quidem, sed omissa confessione sollicitet (vid. tunc poenitens eo ipso, quod statuta hora accessit, iterum petit confessionem eamque *nunc* peragendam). — Ceterum fieri potest, ut cum petitione confessionis *postea* peragendae, ex

3. An confessarius sollicitando propter parvitatem materiae sit denuntiandus? R. Quum in rebus venereis non detur parvitas materiae, et si daretur, in re praesenti non daretur, censuerunt esse denuntiandum, et opinionem contrariam non esse probabilem.

4. An confessarius, qui feminam in confessionario dicentem, se velle in crastinum confiteri, sollicitat et a confessione dissuadet, sit denuntiandus? R. Si sollicitatio fiat extra locum confessionis, et absque praetextu confessionis, censuerunt negativam opinionem esse probabilem; secus si in confessionario, seu in loco confessionis.

5. An sacerdos carens jurisdictione, si sollicitat in confessione poenitentem, sit denuntiandus? Cens. affirmative; et opinionem negativam non esse probabilem.

6. An interpres, si sollicitet in confessione poenitentem, sit denuntiandus? R. Negativam opinionem non carere probabilitate.

7. An mandans confessario, ut in confessione sollicitet, sit denuntiandus? R. idem ac ad 6.

8. An quando confessarius et poenitens invicem se sollicitant, confessarius sit denuntiandus? R. Affirmative, et opinionem negativam non esse probabilem.

9. An confessarius sollicitatus, si metu inductus sollicitationi consentiat, sit denuntiandus? R. Affirmative, et opinionem negativam non esse probabilem.

10. An confessarius . . . si sollicitet *in aliis sacramentis*? R. Negativam opinionem esse probabilem.

11. An confessarius, qui sollicitat *ad actus (alios) illicitos* extra actus venereos. R. ut ad 10.

12. An confessarius, si laudat poenitentem de pulchritudine et venustate, dicatur illam sollicitasse, et ideo sit denuntiandus? R. Si laus sit seria et nihil pravae intentionis redoleat, *negative*; secus *affirmative*.

13. An sit denuntiandus confessarius, qui propter sollicitationem alterius abjuravit? R. Affirmative, i. e. esse denuntiandum. (NB. Abjurare debet haeresim, siquidem delictum sollicitationis ex jure canonico reum reddit *suspectum de haeresi*.)

14. An quis teneatur denuntiare confessarium sollicitantem, si hoc audivit a non fide dignis, sed solum a levibus personis? R. Negative.

15. An sit denuntiandus confessarius, qui sedens in confessionario sollicitat mulierem stantem ante confessionarium, non simulando confessionem? R. Negative, seu negativam opinionem non carere sua probabilitate.

16. An denuntiandus confessarius, qui audiens confessionem dat donum mulieri, ita ut hoc facto dicatur sollicitasse? R. idem, quod ad 12 (sc. perpendendas esse circumstantias.)

qua confessarius sumat ansam sollicitandi, jungatur *simulatio* confessionis, praesertim si petitio futurae confessionis fit in confessionali: quod prae oculis habuisse videtur S. Inquis. in responso *quarto* ex 16, quae anno 1661 11. Febr. prodierunt et per ipsam Bullam Ben. XIV. „*Sacram. poenit.*“ confirmationem acceperunt, quae hic in nota adjecta sunt.

3. In „*confessionali*“. Aliqui putant, quomodolibet fiat sollicitatio *in confessionali*, etiam sine simulatione confessionis aliisve clausulis verificatis, denuntiationem esse faciendam, quamquam non ex Bullis Greg. XV. et Bened. XIV., tamen ex priore aliquo decreto S. Inquisitionis contra „abutentes confessionali ad turpia“ anno 1614 sub Paulo V. At 1) certissimum igitur est, hanc denuntiationem non requiri sub poena excommunicationis; 2) quum S. Inquis. explicans Bullam Greg. XV. dixerit resp. 15., sententiam, quae negat obligationem denuntiandi, esse probabilem: obligatio, si qua antea existebat, videtur satis probabiliter reducta esse ad terminos Bullae Gregoriana XV.; 3) imo ipsum illud decretum „contra abutentes confessionali“ videtur nobis satis probabiliter sumi posse de confessionali *formaliter*, i. e. quando confessarius in eo *ut confessarius* agit aut agere videtur.

Certissime denuntianda est: 1. sollicitatio *sacerdotis carentis jurisdictione*;

2. sollicitatio, *si mutua fuit*: quod sic intellige, ut denuntiandus sit confessarius, non poenitens, si ille, poenitente sollicitante, utcumque consensum suum manifestet, sive metu sive alio motivo ductus;

3. sollicitatio *inefficax*, imo quae ne intellecta quidem tum est;

4. sollicitatio facta *cum persona cujusvis sexus*, sive femina sive mare.

Non esset obligatio denuntiandi (D'Annibale, *Comment.* n. 171) vi positivae legis — at potest esse ex rei natura — si sollicitans esset Episcopus alicujus dioecesis, quia deest tribunal, apud quod jubeatur fieri denuntiatio: potest nihilominus fieri apud S. Poenitentiam vel Inquis. Rom.

II. Quae et qualis obligatio denuntiandi.

977

1. Est obligatio gravis denuntiandi infra mensem a cognita obligatione.

2. Obligatio nunquam exstinguitur, aliquando tamen suspenditur, sc. 1) in regionibus infidelium et similibus, ubi aditus ad Inquisitionem aut ad Episcopos, utpote qui non adsint, non patet, seu ubi nulla spes puniendi reos adest; 2) si denuntianti vere grave damnum in fama, bonis fortunae, vita ex denuntiatione imminet: nisi forte ex non-denuntiatione publicum damnum grave sequatur. Verum impedimento cessante obligatio denuntiandi reviviscit.

3. Obligatio denuntiandi est, ut fiat denuntiatio judicialis eaque personaliter coram Episcopo aut Inquisitore. Verum si hoc fieri nequit aut difficilius obtineri a poenitente potest, recurrendum est ad Ordinarium aut S. Poenitentiarium, quo fiat delegatio alterius sacerdotis, qui aut cum altero viro ecclesiastico notarium agente denuntiationem poenitentis excipiat, aut, si concessum fuerit, *solus* extra confessionem secundum instructionem specialiter acceptam juridicum actum a poenitente et a se subscribendum conficiat et ad Ordinarium (sive Poenitentiarium vel Inquisitionem) transmittat.

Quare obligationi denuntiandi nullatenus satisficit solis literis a poenitente ad Episcopum scriptis (multo minus si anonymae sunt); sed hae summum pro *initio* alicujus denuntiationis haberi possunt: neque absolvendus est poenitens, qui plus facere renuat: nisi forte per S. Poenitentiam dispensatio obtenta sit. (Cf. Instruct. anni 1867 in „Act. S. Sedis“ v. 3 p. 499.)

4. Obligatione denuntiandi sola morte sollicitantis sacerdotis cessat; aliter neque diuturnitate temporis, neque punitione et abjuratione jam facta

extinguitur; imo ne certa quidem emendatio, quam interea secutam esse, denuntiaturus sibi persuadet, causa est denuntiationis omittendae, sed tantum hujus emendationis simul enarrandae¹.

5. Obligatio quidem denuntiandi omnes afficit, qui utcumque crimen sollicitationis satis certa norunt²; ergo praeter personam, quae passa est sollicitationem, obligantur:

1) Ii, qui ipsum factum suis sensibus perceperunt, videlicet testes immediati.

2) Ii, qui sive a persona sollicitationem passa, sive a teste immediato, sive aliunde rei notitiam hauserunt. Excipe: a) si persona narrans non sit satis fine digna; b) si persona narrans obligationi suae satisfecit (attamen ex eo, quod persona sollicitata vel unus testis immediatus satisfecit, alii, quicumque testes immediati sunt, ab obligatione denuntiandi non evadunt immunes); c) si persona narrans rem consilii causa, sub secreto commisso, communicavit. Verum propter neglectam obligationem non omnes excommunicatione puniuntur: quamquam qui in aliqua confessione deprehendit, poenitentem alicujus sollicitationis conscius esse, illum omnino de sua obligatione monere debet; quam si nolit implere, absolute indignus est.

978 III. De poena excommunicationis.

1. Excommunicatio eaque non-reservata incurritur a sola persona sollicitationem vel turpem tractatum sive sermonem passa, si infra mensem non denunciaverit; intelligitur, eam ex gravi culpa id omisisse.

2. Quare si prima vice admonita serio promittit se denuntiatam esse, a confessario absolvi potest. Si vero neglecta denuntiatione excommunicationem incurrit, per se generatim differenda est absolutio, donec obligationem impleverit. Verum pro universali regula id statui nequit. Nam si quam primum nunc se denuntiatam esse promittit, confessarii est videre, utrum ratio sit fidendi promissis et ratio notabilis statim absolvendi.

§ 5.

979 Ad excommunicationes in Bulla „*Apostolicae Sedis*“ enumeratas accedit alia jussu Pii IX. a S. Inquisitione 4. Dec. 1872 promulgata, seu potius renovata; sc.:

Excommunicatio ab Urb. VIII. et Clem. IX. lata in *missionarios mercaturam exercentes*.

1. Excommunicatio fertur 1) in ipsos missionarios sive saeculares sive regulares cujuscunque ordinis et instituti, in Indiis Orientalibus, China, Japonia, America sive Australi sive Septentrionali mercaturam, etiam semel tantum, exercentes; 2) in Superiores sive immediatos, sive mediatos, qui ejusmodi reos non puniant, *eos saltem removendo* e loco delicti.

Quare, ut notat Avanzini (*Acta S. Sedis* vol. 7, pag. 317 sqq.), non videntur excommunicationi subjacere sacerdotes indigenae, etsi peccaverint.

¹ Poenas contra sollicitantes, quum ferendae sint sententiae, ut perpetua suspensio a celebranda Missa, discutere supersedeo. (Cf. Instr. hoc. n. laud.)

² Quod 1) clare subintelligitur in responso 14 mox allato; 2) ex edicto S. Inquis., quod refertur a S. Alphonso l. 6 n. 680 in fine: „Denuntient, quemcunque noverint aut compererint . . . sacramento poenitentiae abusum esse . . . sollicitando et instituendo sermones etc. (ciascuno di coloro de' quali sappiano, o abbiano notizia etc.)“ Cf. etiam Gury-Baller. II. n. 590; II. n. 977, IV. not.

2. Absolutio dari nequit (extra mortis articulum), nisi lucro restituito: facta autem hac lucris restitutione, quilibet legitimus delinquentis confessarius absolvere potest, quia excommunicatio per se non est reservata.

3. Lucris autem restitutio fieri debet (ita ex Const. Clem. IX.) non in usum ejus ordinis, ad quem reus pertinet; sed in manus Ordinarii, vel Vicarii Apostolici, idque in usum pauperum, hospitalium, seminariarum ecclesiasticorum, aliorumve operariorum impendendum.

Cf. Bullas supra citatas in libellis „*Acta S. Sedis*“ l. c.

Dein addenda sunt reliquae excommunicationes a Concilio Trid. statutae, quae item reservatae non sunt.

§ 6.

„Qui libros de rebus sacris tractantes sine Ordinarii approbatione imprimunt, aut imprimi faciunt.“ Trid. sess. 4 *de edit. et usu S. Scripturae*. Sic Bulla „*Apostolicae Sedis*“ hanc excommunicationem limitavit.

1. Materia ex probabili interpretatione, quam et inscriptio capitis Trid., et totus contextus suadet, est sola impressio S. Scripturae aut ejus interpretationum vel adnotationum: v. Avanzini et ipsum S. Officium 22. Dec. 1880 (ut supra in *Archiv für kath. Kirchenr.* tom. 46 pag. 26).

2. Personae, quae excommunicantur: 1) qui imprimunt seu curam imprimendi suscipit; 2) qui librum imprimendum committit. — Quare scriptor, qui manuscriptum suum alteri vendiderit, de impressione nihil curans, non incurrit excommunicationem.

§ 7.

„Raptor (mulieris), ac omnes illi consilium, auxilium et favorem praebentes, sint ipso jure excommunicati (ac perpetuo infames, omniumque dignitatum incapaces).“ Sess. 24 cap. 6 *de ref. matr.*

1. Intelligitur solus raptus matrimonii causa, seu qui impedimentum dirimens matrimonii constituat: quare ejus limitationem vide supra n. 771 et 772.

2. Verum excommunicatio extenditur in plures, quam quos impedimentum matrimonii afficit, videlicet in: 1) raptorem proprie dictum, 2) executores, si distinctus est, 3) omnes cooperantes.

§ 8.

Trid. sess. 24 cap. 9 *de ref. matr.*: „Quare, quum maxime nefarium sit, matrimonii libertatem violare, et ab eis injurias nasci, a quibus jura exspectantur, praecipit S. Synodus omnibus cujuscunque gradus, dignitatis et conditionis existant, sub anathematis poena, quam ipso facto incurrant, ne quovis modo directe vel indirecte subditos suos vel quoscunque alios cogant, quominus libere matrimonia contrahant.“

1. Haec censura non fertur in quaslibet personas, sed, ut contra alios scriptores et aliorum auctoritas et ipsius capituli Tridentini inscriptio et exordium omnino probabiliter suadet, contra eos solum, qui *neque privatae personae sunt, neque summa potestate saeculari potiuntur, sed contra „dominos temporales et magistratus“*, qui *auctoritatem quasi mediam* exercent, uti nobiles in servos (Hörigen, Leibeigenen) atque colonos, quibus incumbat, jura subditorum suorum protegere. Verum hodie raro in praxi occurrit. Cf. Castrop. *de censur.* d. 3 p. 24.

2. Delictum est: *injuncta coactio*, ita ut non relinquatur libertas sive in ineundo repellendove matrimonio, sive in eligenda persona. Coactio fit inferendo, aut minitendo mala.

Ergo 1) non intelligitur suasio, etsi aliquatenus importuna;

2) neque intelligitur justa coactio ad matrimonium, cujus contrahendi jam obligatio existat;

3) neque intelligitur denegatio beneficii, ad quod alter jus non habet, sub hypothesi, si nolit hoc vel illud matrimonium contrahere.

3. Videtur aliquando nostris temporibus accidere posse, ut verificetur causa a Concilio Trident. sub excommunicatione hac damnata, vid. si magistratus civilis post matrimonium ecclesiastica auctoritate legitime solum sive pro nullo declaratum putativos conjuges ad matrimonium continuandum cogere velit.

§ 9.

983 Sess. 25 cap. 18 *de ref. reg.*: „Anathemati S. Synodus subjicit omnes . . . si quomodocunque coegerint aliquam virginem vel viduam aut aliam quaecumque mulierem, praeterquam in casibus in jure expressis, ad ingrediendum monasterium, vel ad suscipiendum habitum cujuscumque religionis, vel ad emittendam professionem; quique consilium, auxilium vel favorem dederint; quique scientes eam non sponte ingredi monasterium, aut habitum suscipere, aut professionem emittere, quoquo modo eidem actui vel praesentiam, vel consensum, vel auctoritatem interposuerint. Simili quoque anathemati subjicit eos, qui sanctam virginum vel aliarum mulierum voluntatem veli accipiendi vel voti emittendi quoquo modo sine justa causa impederint.“

I. Delicta igitur sunt: 1. coactio mulieris ad ingressum, habitum religiosum, professionem;

2. cooperatio quaelibet ad has coactiones;

3. cooperatio quaelibet in admissione coactae personae scienter facta;

4. prohibitio profitendi vitam religiosam (hoc solo sensu intelligitur „*veli susceptio*“ a Sanchez, Suarez, Bonac., Castropal. [d. 3 p. 36] etc.).

II. Coactio ad quid requiratur, paulo accuratius describendum est:

1. sufficit coactio *ad ingressum* monasterii, etsi non fiat, ut femina profiteatur, sed ut tantum in secessu a saeculo vivat (v. Sanchez *in decal.* l. 4 ep. 4, Castropal. l. c. n. 8);

2. ad suscipiendum habitum: ergo, etsi libera ingressa sit, sed habitum sumere seu novitiatum experiri nolit;

3. coactio ad professionem post novitiatum etiam libere peractum.

III. Restrictio: 1. Restrīgenda est censura ad monasteria ordinis stricte dicti.

2. Excipiunt communiter compulsum pro tempore solius educationis causa, si prudens suspicio est, ne puella alioqui pravis incontinentiae moribus imbuatur (S. Alph. n. 212); non vero, si educatio sumitur pro praetextu, finis verus autem est coactio ad vitam monasticam postea a puella assumendam.

3. In jure excipitur casus, quo vir, consentiente uxore, 1) Episcopatum susceperit, 2) religionem professus sit, uxor vero in juvenili aetate; 3) si mulierem ob adulterium repudiatam nolit recipere et periculum pravae vitae adsit.

Quare patet, excommunicationem non respicere casus illos, quando piarum congregationum mulieres puellas instituere et educare ex fine sui instituti consueverunt, et in suis domibus collocant.

§ 10.

Sess. 25 cap. 5 *de ref. reg.*: „Auxilium (brachii saecularis)⁹⁸⁴ ut praebatur (ad impediendam violationem clausurae monialium) omnes christianos Principes hortatur S. Synodus, et sub excommunicationis poena ipso facto incurrenda omnibus magistratibus saecularibus injungit.“

Quae censura plerisque in locis hodie ob varias causas vix incurritur.

Per se fertur *in magistratus* (ut distinguuntur a suprema Principum potestate); qui *ad instantiam Episcopi* non concedunt auxilium contra eos, qui contradicunt et observare nolunt clausuram in monasteriis monialium.

§ 11.

„Si quis autem contrariam doctrinam (sc. contrariam ei, quae⁹⁸⁵ necessitatem confessionis ante sumptionem S. Eucharistiae indicit), praedicare, vel pertinaciter asserere, vel etiam publice disputando defendere praesumpserit, eo ipso excommunicatus existat.“ (Sess. 13 can. 11 *de Euchar.*) — „Eos S. Synodus anathemate damnat, qui ea (matrimonia clandestina, quamdiu Ecclesia ea irrita non fecit) vera et rata esse negant, quique falso affirmant, matrimonia a filiisfamilias sine consensu parentum contracta irrita esse, et parentes ea rata vel irrita facere posse.“ (Sess. 24 cap. 1 *de ref. matr.*)

I. Habes hinc aliquot theses damnatas, quas qui defendit, excommunicationem non reservatam incurrit.

Igitur: 1. qui defendit thesim haereticam, facile incurrit excommunicationem R. Pontifici speciali modo reservatam ex § 1 cap. *primi*; 2. qui defendit thesim a R. Pontifice non ut haereticam, sed ut unquam sub excommunicatione damnatam, incurrit excommunicationem R. Pontifici ordinario modo reservatam (quae *reservatio* consuevit simul addi) ex § 1 cap. *secundi*; 3. qui theses istas relatas a Tridentino defendit, facile impingere potest in haeresim vel contra can. 11 *de Euch.*, vel in can. 12 *de matrim.*: quod si fit, excommunicatio est speciali modo R. Pontifici reservata. — Si vero mens haeretica non patet, excommunicatio nemini reservatur.

II. Defensio intelligitur: 1. in concione proponere; 2. alias pertinaciter asserere; 3. in publica deputatione eam defendere, etsi *ut probabilem tantum*, non ut certam. — In altera thesi sufficit simplex assertio.

III. Doctrina, cujus defensio vel assertio hanc excommunicationem secum trahit, est:

- 1) necesse non esse, *confiteri* eum, qui peccati mortalis sibi conscius sit, ante sumptionem Eucharistiae, quamquam copia confessarii adsit;
- 2) parentibus inesse potestatem, matrimonia filiorum rata irritave facere;
- 3) matrimonia clandestina, etsi Ecclesia ea irrita non fecerit, aut per se irrita esse, aut ab alia potestate esse irrita.

§ 12.

986 Excommunicationes, quae jure universali vigent ex causa universali, hucusque enumeratae sunt. Bulla „*Apostolicae Sedis*“ insuper addit:

„Quae vero censurae seu excommunicationis seu suspensionis seu interdicti Nostris aut Praedecessorum Nostrorum Constitutionibus aut sacris canonibus praeter eas, quas recensuimus, latae sunt atque hactenus in suo vigore perstiterunt, seu pro Romani Pontificis electione, seu pro interno regimine quorumcunque ordinum et institutorum regularium, necnon quorumcunque collegiorum, congregationum, coetuum locorumque piorum, cujuscunque nominis aut generis sint, eas omnes firmas esse et in suo robore permanere volumus et declaramus.“

I. Quae de electione S. Pontificis statuuntur, nostrum non interest explicare. Videri haec possunt apud Thesaur. de poenis eccles. ad vocem „*Conclave*“ et alibi apud Canonistas hac de re agentes.

II. De interno regimine cujuslibet ordinis et instituti etc., quae statuta sint, sui quisque ordinis, instituti etc. leges, Constitutiones RR. PP. consulat. — Quaedam ex iis, quae omnes ordines spectant Ballerini in edit. Gury in fine tom. II n. 979 recenset: „*Simplicem excommunicationem*“ incurrunt:

1. qui temere habitum religionis suae dimittunt — etsi non fit animo apostatandi; nam excommunicatio statuitur, „ut periculosa religiosis evangelii materia subtrahatur“: v. Decretal. in 6to l. 3 tit. 24 cap. 2 „*Ut periculosa*“.

2. Monachi, aut regulares canonici ad curias Principum sese conferre praesumentes, ut suis praelatis aut monasteriis damnum inferant: v. Clementin. l. 3 tit. 10 cap. 1 § „*Quia vero*“.

3. Monachi intra septa monasteriorum sine licentia abbatum suorum arma tenentes. Clem. *ibid.*

987 Excommunicationem Rom. Pontifici reservatam incurrunt:

1. Superiores, qui quosvis religiosos, etiam non subditos, haeresi infectos, aut de haeresi suspectos non denuntiant: Paul V. „*Rom. Pontifex*“, Alex. VII. „*Licet alias*“.

2. Superiores, qui in causis ad S. Officium spectantibus sese utcumque intromittere audeant. *Ibid.*

3. Superiores, qui subditos suos ad S. Officium recurrere volentes, quoquo modo avertant, retrahant, dissuadeant. *Ibid.*

4. Religiosi etiam subditi, si non denuntiant confratres vel etiam Superiores ejusdem ordinis, quos noverint esse de fide quomodolibet, etiam leviter, suspectos. (NB. Id intellige de *gravi crimine*, quod secundum Canones reum reddat leviter suspectum de haeresi.) *Ibid.*

5. Quicumque religiosi, retrahentes aut retardantes a denuntiando sub quolibet praetextu, sive fraternae correctionis sive alio, eos qui a se petunt consilium. *Ibid.*

Ab enumerandis excommunicationibus ferendae sententiae a jure statutis prorsus abstinemus: eorum est illas nosse, qui tandem eas ferre debent.

Caput V. seu Series V.

Suspensiones latae sententiae.

Igitur incurrunt:

A. Suspensionem a beneficiis (ad beneplacitum S. Sedis) — Ex 988 supra dictis cap. III non est censura veri nominis:

I. Capitula, conventus, alique omnes (i. e. etiam singuli, si qui singuli rei sunt), qui recipiant praelatum, a S. Sede tali ecclesiae vel monasterio praeffectum, antequam exhibuerit literas Apostolicas suae promotionis. („*Apost. Sedis*“ Art. I.)

B. Suspensionem a collat. Ordinum.

989

a) *Per triennium* (reservatur R. Pontifici).

II. Qui confert ordines (intellige majores, ad quos solos in rigore titulus sustentationis requiritur: cf. supra de ordine n. 603) absque titulo beneficii vel patrimonii et simul cum pacto, ne ordinatus petat alimenta. („*Apost. Sedis*“ Art. II.)

NB. Alias, si ‚collatio ordinum‘ dicitur, neque aliunde patet restrictio, intelliguntur etiam ordines minores, imo ipsa tonsura.

b) *Per annum* (R. Pontifici reservatur).

III. Qui ordinat alienum subditum sine literis dimissorialibus, etiam sub praetextu beneficii statim conferendi, aut beneficii non sufficientis jam collati. („*Apost. Sedis*“ Art. III.)

Textus Bullae „*Apost. Sedis*“: Art. I. „Suspensionem ipso facto incurrunt a suorum beneficiorum perceptione ad beneplacitum S. Sedis Capitula et conventus ecclesiarum et monasteriorum, alique omnes, qui ad illarum seu illorum regimen et administrationem recipiunt Episcopos aliosve praelatos de praedictis ecclesiis seu monasteriis apud eandem S. Sedem quovis modo provisos, antequam ipsi exhibuerint literas Apostolicas de sua promotione.“

Art. II. „Suspensionem per triennium a collatione ordinum ipso jure incurrunt aliquem ordinantes absque titulo beneficii vel patrimonii, cum pacto, ut ordinatus non petat ab ipsis alimenta.“

Art. III. „Suspensionem per annum ab ordinum administratione ipso jure incurrunt ordinantes alienum subditum etiam sub praetextu beneficii statim conferendi, aut jam collati, sed minime sufficientis, absque ejus Episcopi literis dimissorialibus, vel etiam subditum proprium, qui alibi tanto tempore moratus sit, ut canonicum impedimentum ibi contrahere potuerit, absque Ordinarii ejus loci literis testimonialibus.“